

AZ ÉN FALUM – AZ ÉN VÁROSOM

Szentlászló

Budai Györgyné igazgatóhelyettessel beszélget Takács András

Itt született és immár tíz esztendeje itt nyugszik a Baranya megyei honismereti mozgalom egyik legkiválóbb egyénisége, dr. Vargha Károly főiskolai tanár. Az ő szelleme ösztönzi ma is a településért tenni akarókat, de különösen az iskolai honismereti szakkörben munkálkodókat, s a hon- és népismereteket tantárgyként oktatókat. Az egykor német lakosságú faluban ma Felvidékről kitelepített magyarok, kitelepítést túlélt németek, s az ország különböző más vidékéről idekerültek élnek. Ilyen vegyes lakosság közösséggé formálásában fontos szerepe lehet a honismereti munkának. A genius loci varázsát Szentlászlón a pedagógus Budai Györgyné igyekszik érvényesíteni. (Szerk.)

Budai Györgyné: Az általános iskola igazgatóhelyettese, októbertől pedig megbízott vezetője vagyok. 1966 óta élek Szentlászlón, akkor kezdő pedagógusként kerültem ide.

Takács András: Most pedig Szentlászló történelmének legjobb ismerője?

Budai Györgyné: Azért ezt nem mondhatom, bár mindig törekedtem arra, hogy mielőbb és minél mélyebben megismerjem a falu történetét, hiszen magyar-történelem szakos tanár vagyok. Dr. Vargha Károly volt ennek a vidéknek a legjobb ismerője, a Zselic kutatója, Szentlászló szülőtte. Az ő mondagyűjteményeivel, dalaival, helytörténeti írásaival ismerkedtem meg először, majd ismertetem meg velük a tanítványaimat. Karsci bácsi csaknem 30 éven keresztül volt a Baranya megyei honismereti mozgalom vezetője. Nagyon sokat tett azért, hogy bennünket, fiatal pedagógusokat honismereti szakkörök szervezésére buzdítson. Továbbképzéseket, kirándulásokat szervezett számunkra, bemutatót fűt, fát, bokrot, romot, templomot. Mindent. És azt is, hogyan kell majd minderről beszélnünk a gyerekeknek.

Takács András: Honnan kapta Szentlászló a nevét?

Budai Györgyné: Szent László király adományozta a pannonhalmi bencés apátságnak ezt a birtokot. Az 1200-as évek okleveleiben falunk valószínűleg a Karany nevű településsel szemben levő Gesnohow (= Disznóóvó) település lehetett, amelyet később, a szent király tiszteletének megerősödése idején kapta a Szentlászló nevet. A XIV. században a birtok csere útján a Festetics családé lett, a török hódoltság után azonban alig maradt egy-két ház, (a defterekben talán nyolc adózó szerepel), a Szent László-hagyomány is eltűnt. A hódoltság megszűnése után a csekély magyar lakosság mellett horvátok népesítették be de őket az 1700-as évek végén gróf Festetics Lajos Toponárra költöztette, s helyükre németeket telepített, nyelvjárásuk alapján a frank-bajor vidékről jöttek. Közben a horvátok közül pedig többen visszaköltöztek, úgyhogy 1792-ben már 120 család élt itt.

Budai Györgyné: Bognár József több mint tíz éve a község polgármestere, Szentlászlón született. Még fiatalon ismertem meg, akkor az ifjúsági klub aktív tagja volt. Aztán az élet Szigetvár felé vitte, de később visszajött a szülőfalujába.

Takács András: Mekkora ez a falu?

Bognár József: 885 fős lélekszámunkkal Baranya megyében nagy településnek számítunk. Szentlászló a megye északnyugati részén fekszik, a Dél-Zselicben. Körjegyzőségi, oktatási, egészségügyi, kulturális, sport és egyházi központ.

Takács András: Hány települést látnak el?

Bognár József: Az egészségügy és a körjegyzőség esetében két települést, egyházi tekintetben pedig nyolc település filiaként kapcsolódik ide. Szentlászló tehát mindenképpen szeretné megteremteni központi szerepét.

Takács András: Amikor az előbb a németek klubjában kinéztünk az ablakon, futballpályát, és aszfaltos kézilabdapályát láttunk. Azt mondta, hogy a falu névtáblája alá ki lehetne írni azt is, hogy a „sport és a kézművesség faluja”.

Bognár József: Szentlászló faluban szorgalmas, és valamikor nagyon sokféle szakmát művelő emberek élnek. Például édesapám is kovácsmester volt, de jellemző szakmák közé tartozott az ács, a kőműves, a bádogos, közülük sok még mindig megtalálható. A sportról pedig csak azért szeretnék szólni, mert ma négy szakosztály is működik a faluban, ami nem jellemző a mai magyar falvakra. Van női kézilabdacsapatunk a Baranya megyei bajnokságban, kuriózumként női futballcsapat a Somogy megyei bajnokságban és két férfi labdarúgó-csapatunk.

Takács András: Említette, hogy szorgalmas emberek laknak a faluban. Találnak itt munkalehetőséget?

Bognár József: A faluban 61 vállalkozás van, a kényszervállalkozástól egészen a 30 fős vállalkozásokig. Jó fekvésű település Szentlászló, a határában elhaladó 67-es főútvonal minden előnyével és hátrányával. Tizenhárom autóbuszjárat halad át a falun, ami szintén kevés településről mondható el, és lehetővé teszi, hogy Szigetváron és Kaposváron is dolgozhassanak az emberek. A munkanélküliek száma szinte elenyésző, ami szintén különlegesség itt a Zselicben, ahol általában 20% fölötti a munkanélküliek aránya. Nálunk nem éri el az 5%-ot sem.

Takács András: Az iskolában beszélgetve említette, hogy föl kellene újítani az épületet, de ez többbe kerülne, mint a település éves költségvetése.

Bognár József: Az utóbbi években arra törekedtünk, hogy a település valamennyi intézményét, úgymond XXI. századi színvonalra emeljük. A kezdet kezdetén új vízmű-telepet építettünk, majd rendbe tettük a polgármesteri hivatalt. Következett az új fiókpatika, az óvoda és a templom felújítása. Két intézményünk maradt ki a felújítások sorából, ez pedig az általános iskola és az orvosi rendelő, ez a következő évek feladata, és nagyon szeretnénk építeni egy új faluházat.

Takács András: Ezt hogyan lehet kigazdálkodni az évi 180 millió forintos költségvetésből?

Bognár József: Csak pályázatokból. Szinte minden épületet pályázati pénzekből újítottunk fel. Az iskola esetében most nagyon jó lehetőség az úgynevezett ROP-pályázat, aminek a támogatottsága 95%-os, tehát a településnek 5%-ot kell hozzátenni, amit a költségvetésből ki tudunk gazdálkodni.

Takács András: Szentlászló hagyományos sváb település volt.

Bognár József: 1948-ig a település 1100 lakosának 80%-a sváb volt. Sajnos, az akkori politika csaknem 300 embert kitelepített Németországba, és hasonló nagyságrendű betelepítés történt a Csallóközből, főleg Naszvad és Érsekújvár környékéről.

Takács András: Jelent-e a falu életében valami gondot, hogy két különböző kultúra él együtt?

Bognár József: Úgy érzem, hogy nem. Amit azt hiszem, legszebben az a mondat fejez ki, ami egy felvidéki néni részéről hangzott el, miszerint *szegénységben, de szeretetben* fogadták őket a faluban. Ma a felvidéki magyarság is megbecsült lakója a községnek.

Takács András: Szép falumúzeumuk, ha jól tudom, nem magyar tulajdonban van.

Bognár József: Ennek az a története, hogy Fath Stefan, Drezdában élő fiatalember megvásárolta a nagyszülei egykori házát, átépítette, újjáépítette, és 2003-ban az épület felét a falunak adományozta. Ebben hoztuk létre a falumúzeumot.

Takács András: Egyébként, akiket kitelepítettek, visszajárnak?

Bognár József: Hagyományteremtő szándékkal rendeztük meg 1996-ban az *elszármazottak első találkozóját*, amikor a Szent László-hermáról készült köztéri szobrot avattunk. Azt követően

1998-ban, a kitelepítés 50. évfordulóján rendeztünk találkozót, akkor az „Anya gyermekével” szobrot avattuk. 2000-től pedig minden évben megrendezzük a találkozót, akkora igény van rá.

Takács András: Azt mondta, hogy az Anya gyermekével című szobor szimbolikus értelmű is.

Bognár József: A szülőföldhöz való ragaszkodás érzését – azt hiszem – nem tudtuk volna jobban szoborba önteni. Szép és megható ünnepség volt a szobor avatása, amire négy országból jöttek vendégek.

Takács András: Milyen tervei vannak a falunak, túl azon, hogy föl kell újítani az orvosi rendelőt, meg az iskolát?

Bognár József: A faluban, mint mondtam, nagyon dolgos emberek élnek. De van még egy jó tulajdonságuk, hogy nagyon akaratosak – élükön velem. Most készült el Szentlászló operatív programja a következő 10–15 évre. Mintegy három és fél milliárd forintos fejlesztési elképzelésünk van. Ebben szerepel egy három kilométeres összekötő út is Somogyhársággal, mert akkor az ő 50 iskolásuk át tudna járni Szentlászlóra.

Budai Györgyné: Régóta foglalkozunk azzal, hogy összegyűjtjük a falu múltjának tárgyi emlékeit. Ebben a múzeumban egy szobát tárlókkal, képanyaggal rendeztünk be. Itt helyeztük el Vargha Károly írásából néhányat, valamint testvéreinek, a Pécsi Jogtudományi Egyetem professzorának, a grafológia nemzetközi mesterének, dr. Vargha Lászlónak az emlékeit. Aztán Szirmayné Bayer Erzsébet festőművész képei egy másik tárlóban kaptak helyet. Erzsébet néni Kaposváron él, 83 éves. Éppen a héten hívtott meg bennünket, hogy vegyük át azt az anyagot, amit úgy érez, hogy még át kell adnia szülőfalujának, Szentlászlónak.

Takács András: Szemembe ötlött a falon három sűrűn gépelt lap azoknak a nevével, akik adományoztak valamit a múzeumnak.

Budai Györgyné: Népművelő leánnyal, Budai Kingával, végigjártuk a falu valamennyi házát. Csaknem minden házban érdeklődtek, pedig már az utolsó pillanatokban vagyunk. Sajnos a régi tárgyakat kevesen őrizték meg, eladták, elajándékozták vagy tönkrementek. Az egyik néni azt mondta: Én összegyűjtöttem maguknak a tányérokat, tálakat, de tegnap bejött egy itt vendégeskedő német ember, és elkérte tőlem a szép rózsásokat. Bizony, nemcsak Németországba viszik a régiségeinket, hanem az idetelepülő hollandok is szívesen felvásárolják. De azért gyűjteményünkben is gyorsan gyarapodtak a tárgyak,

Takács András: Vannak itt ruhák, bútorok.

Budai Györgyné: A XIX. század végéről csak egy láda, egy tálas-fogas és egy téka látható itt, a többi, az ágyak, az asztal, a székek, a szekrények már az 1920–1930-as évekből valók. Bábuskon próbáltuk bemutatni a szentlászlói német népviseletet. Látunk itt menyasszonyt, vőlegényt, egy fiatal és egy idős asszonyt, s egy csecsemőt is.

Takács András: Kis mosollyal mondta, hogy idős asszony, ötvenéves.

Budai Györgyné: Itt a „fekete svábság” lakott, az asszonyok már ötven évesen teljesen fekete öltözetet viseltek. Az ötvenéves asszony már nem mehetett a szőlőbe, nem mehetett ki a földekre, már csak a ház körül tevékenykedhetett.

Takács András: Ebben a múzeumban a múlt emlékei nagyon jól megférnek a mai alkotásokkal.

Budai Györgyné: A harmadik teremben helyeztük el az itt élő vagy a közelmúltban elhunyt kézművesek alkotásait. Szentlászlót úgy is szokták emlegetni, hogy a kézművesek faluja. A múltban nagyon sok mesterember élt itt, mi pedig igyekszünk ezeket a hagyományokat továbbéltetni, illetve továbbfejleszteni. Ebben a harmadik teremben helyeztük el a naszvadi asszonyok csuhészatyrait, kosarait, lábtörőit. Kukoricahéjból a mai napig sodornak, ahogy itt mondják *sustýznak*, s készítik ezeket a gyönyörű darabokat. Itt kaptak helyet nemrég elhunyt fafaragónk, Andrasek Vince tárgyai. Itt láthatjuk ügyes kezű asszonyaink, bábkészítőink, babakészítőink textiljátékait, valamint, férjem fajátékait, Horváth Antónia kollégám csuhéállatait, és volt tanítványom, Jambrich Liza kerámiáit. Most érkezett vissza a szentlászlói szakkörösök csuhéból készült betleheme, amellyel egy budapesti bevásárlóközpont jászolkészítő pá-

lyázatán negyedik helyezést értek el és 120 000 forintot nyertek. Ebből nyáron hagyományörző és kézműves tábori szervezhetünk az iskolások részére.

Takács András: Munkáik fotója, vagy a róluk szóló írás pedig meg jelenhet a *Szentlászló* című lapban, merthogy ennek a kis falunak saját újságja is van.

Budai Györgyné: Évente két-három alkalommal tudjuk kiadni, és ebben a település minden jelentős eseményét igyekszünk rögzíteni. Így kapott helyet például a legutolsó számban a 2004. évi nyári táborunkról szóló beszámoló is.

Budai Györgyné: Fáth Andrásné, Margit néni, Szentlászló szülötte. Sokat segített a falumúzeum létrehozásában.

Takács András: Azt hiszem, úgy járhat ide a múzeumba, mint ha hazajönne.

Fáth Andrásné: Férjem rokona, Fath Stefan vette meg ezt a házat, nagyapáink testvérek voltak.

Takács András: Nemcsak ezért mondom, hanem azért is, mert rengeteg fénykép van itt.

Fáth Andrásné: Igen, hát rajta van a képeken nagyapám a hét gyermekével, én is rajta vagyok több esetben, úrnapiján, karácsonykor, az elsőáldozási képen és hároméves koromban a bátyámmal. De van itt egy kép, ami dísznőüléskor készült, a férjem is rajta van.

Takács András: Mije van még itt?

Fáth Andrásné: Nagyon sok ruha, amit én ajándékoztam a múzeumnak. Ez itt édesanyám a menyasszonyi szoknyája volt, úgyhogy ez már több mint százéves. Így volt valamikor a sváb menyasszony fölöltözve. Fehér volt a ruha, a bársonykabát meg fekete. A kabátra rozmaring volt rávarrva, s egy almába szalagokkal feldíszített rozmaringot tűztek, amit a kezében tartott a menyasszony, amikor kikérték.

Takács András: Magának is ilyen esküvője volt?

Fáth Andrásné: Nekem már nem. Az utolsó „sváb menyasszony” a Göndöcs Náni volt 1946-ban, a legelső menyasszony magyar ruhában meg Rudolfné volt. Úgyhogy erre is emlékszem még. A vőlegényen ez a kalap az én bátyámnak az esküvői kalapja volt. 1941-ben nősült, de 23 évesen meghalt a fronton.

Takács András: Mi van ezen a kalapon?

Fáth Andrásné: Bokréta, ez volt a dísz. A mostani divat az, hogy a mellre teszik a bokrétát. Régen a kalapra varrták.

Takács András: A vőlegény kabátján is ott van a rozmaringág.

Fáth Andrásné: Igen. A menyasszonynak és a vőlegénynek is ugyanolyan szalagos rozmaring a dísz.

Takács András: Ezeket a hagyományokat már senki nem őrzi?

Fáth Andrásné: Most már nem. Nagyon kevés helyen őrzik már, de nálam nagyon sok ilyen holmit lehet találni.

Takács András: A kitelepítést hogyan élték meg, hogyan vészelték át?

Fáth Andrásné: Hát, hogy mondjam? Itt nagyon szomorú volt a helyzet. Én itt laktam ebben az utcában, ahol ez a múzeum van. 1948-ban minket is kitétek a nagy házunkból, egy kisebb házba. Elég siralmas volt. Ott maradtunk az öregekkel, nehéz volt a helyzet. De akkor nem lehetett ezen változtatni. Az én rokonaimat mind kitelepítették. Mi maradtunk csak egyedül itt. Nagyon sokukkal vagyok kapcsolatban. Most is kaptam egy osztálytársamtól egy levelet, aki arra emlékszik vissza, hogy mi volt az első ének a templomban, amikor a tanárunkat kántornak választották: „Wer auf Erden traum’ ich liebe”, ez volt az ének. Megírjuk egymásnak, hogyan volt a mi korunkban az iskolában, és hogyan van most. Most is írja, hogy nagyon szép volt a mi életünk, csak hát elmúlt minden. És a honvágymég most is benne van, nagyon szeretne még egyszer idejönni, de már nagyon le van bénulva, egy otthonban él, tolókosiban.

Takács András: Aki teheti, visszalátogat Szentlászlóra?

Fáth Andrásné: Vissza, vissza! Csak az a baj, hogy az öregek meghaltak, kevesen vannak már, akik emlékeznek Szentlászlóra. A fiataloknál már nincs ez a kötődés, máshova mennek inkább. De azért van, aki visszajön, nekem minden évben vannak látogatóim.

Budai Györgyné: Pasztorek Lajosné, Matild néni családját a Felvidékről, Naszvadról telepítették Szentlászlóra. Ő is lelkes segítője honismereti munkánknak, nagyon sok mindent adott gyűjteményünkhöz.

Takács András: Mikor tetszett Szentlászlóra kerülni?

Pasztorek Lajosné: 1947. november 17-én.

Takács András: Hogyan fogadták magukat?

Pasztorek Lajosné: Biztosan nem örültek nekünk, mert hát őket kitelepítették, minket meg idetettek a helyükre. Ez elég szomorú volt, de így volt, pedig hát mi sem önszántunkból jöttünk el. Munkahely nem volt, egyszer jött egy kubikus, akkor avval jártak el a férfiak dolgozni. Akkor tudtunk valamennyire pénzt keresni. A férjem, de én nem.

Takács András: Mikor fogadták el magukat az itt maradt szentlászlóiak?

Pasztorek Lajosné: Mit mondjak? Azért összebarátkoztunk. Kénytelenek voltunk. Megértem őket, mert szörnyű, ha valakit kitesznek a házából, és mást tesznek bele. Úgy érzem ők is ártatlanok voltak, meg mi is. Erről nem tehetünk.

Takács András: Ennek ellenére meg tudta szeretni ezt a falut?

Pasztorek Lajosné: Meg. Senkivel soha nem volt semmi bajom. Meg is szoktuk már, a gyerekeink, nem mennének vissza, mert ők már itt születtek, nekik ez a hazájuk. Mink még azért vágyunk vissza. Ha megyünk a Felvidékre, azt mondjuk megyünk haza.

Takács András: Gyakran járnak haza?

Pasztorek Lajosné: Két éve voltunk, azt hiszem. Emlékszünk mindenre, hiszen akkor voltam húszéves, abban az évben esküdtünk, 56 éve. Augusztus 21-én volt az esküvőnk és november 17-én már áttelepítettek bennünket.

Takács András: Ebben a múzeumban van olyan dolog, ami emlékezteti a szülőföldjére?

Pasztorek Lajosné: Van. Nekem is itt van a menyasszonyi fényképem. A felvidékieknek külön gyűjteményük van fönt az emeleten, ott van az is.

Takács András: Unokák?

Pasztorek Lajosné: Három unokám van, de már nagyok.

Takács András: És őket elvitte már a szülőföldjére, a szülőfalujába?

Pasztorek Lajosné: Voltak már, igen. Mert a férjem szülei otthon maradtak, azokra nem került már sor a kitelepítéskor. Hozzájuk évente egyszer át szoktunk menni, de nekem csak az édesapám maradt ott, aki még 1943-ban meghalt.

Takács András: Hegedűs János éppen hittanóráról érkezett.

Budai Györgyné: A plébános úr néhány éve került ide Tolna megyéből, és nagyon hamar megtalálta a kapcsolatot a település lakóival. Én elsősorban a gyerekekkel való kapcsolatát ismerem, a gyerekek rajonganak érte.

Hegedűs János: Szentlászló egyházi központ tíz másik falu is a lelkipásztori szolgálatom alá tartozik, ezért kellett most délelőtt és kora délután Mozsgón hittanórákat tartanom. Mozsgó valamikor külön plébánia volt, de egyre nagyobb a paphiány, ezért több plébánia kerül most már egy-egy lelkipásztor vezetésé alá.

Takács András: Szép templomuk van.

Hegedűs János: Ez nagyon nagy öröm, nemcsak számomra, hanem azt hiszem, az egész falu közössége számára. A hívek áldozatos adományainak, nagyon-nagyon sok ember összefogásának, és természetesen az önkormányzat és a püspökség segítségének köszönhetően két évvel ezelőtt elkészült a templom külső és belső felújítása. Múlt év októberében az Angszter-organát is felújítottuk, és a régi Szent László-oltárkép is új fényben ragyog.

Takács András: Háziasszonyunk, Budai Györgyné említette, hogy önt nagyon megszerették itt a faluban. Plébános úr mennyire szerette meg a falut?

Hegedűs János: Szekszárdi vagyok, városban születtem, lelkipásztori szolgálatomat is városban kezdtem, Dombóváron voltam két éven keresztül segédlelkész, vagyis káplán. Kicsit félve jöttem ide, de azt hiszem, nagyon hamar sikerült beilleszkednem a falu életébe. Ez többek között annak köszönhető, hogy úgy tapasztaltam: a hívek – és nem is csak a hívek – kezdetől fogva szeretettel fogadtak, mellém álltak, segítettek. Ugyanezt tapasztaltam az önkormányzat és a tantszövetület részéről is. Nagyon hamar sikerült megszeretnem Szentlászlót, a községet és a lakóit is. Vasárnaponként a hívek megtöltik a templomot, a hitoktatásra járó gyerekeknek száma megfelelő, és ez az embernek örömet, erőt, lendületet ad.

Takács András: Ön, hogyan, mivel tud részt venni a község életében?

Hegedűs János: Kezdetől fogva meghívtak a község minden jelentősebb eseményére, közösségi összejövetelére, és én mindenhova szívesen el is mentem. A falunak van egy nyugdíjasklubja, ahol havonta szoktak összejönni, ők is rendszeresen meghívtak, és mindig nagy örömmel voltam velük együtt azokon az esteken. Aztán az iskolai, óvodai rendezvényekre is szívesen megyek, hiszen a lelkipásztori szolgálat egyik fontos része a jövő nemzedékével való foglalkozás. De ugyanígy, ha az önkormányzat, vagy a falu közössége szervez programot, ünnepet, soha nem felejtenek el és én mindig szívesen megyek. Hiszen a küldetésem nem csupán a templomba rendszeresen járó hívő embereknek szól, és ha mindenkinek tudok egy kis szeretetet adni, egy kis mosolyt, talán bennük is megindul valami, ha nem is lesznek egyik pillanatról a másikra hívőkké, vagy rendszeres templomba járókká.

Takács András: Amikor idekerült Szentlászlóra, utánanézett, hogy milyen falu ez, milyen a történelme?

Hegedűs János: Amikor – még dombóvári káplánként – megtudtam, hogy 2002. júliusától itt kell folytatnom a küldetésem, az akkori dombóvári plébánossal, Farkasdi András esperes úrral már másnap autóbá ültünk, és eljöttünk Szentlászlóra, hogy megnézzük a falut és elbeszéljünk elődömmel, Bukovics István plébános úrral. Ezt követően pedig igyekeztem minél többet megtudni a faluról.

Takács András: Mit szeret legjobban ebben a faluban?

Hegedűs János: Azt, hogy az emberek össze tudnak fogni és tudnak lelkesedni. Másrészt a közvetlenséget szeretem, az egymásra figyelmet, amit ugyancsak megtapasztaltam. Barátaim, rokonaim, ismerőseim, akik látogatába jöttek hozzám, mind felfigyeltek arra, hogy mennyire rendezett, mennyire szép ez a falu, és hogy évről évre mennyi minden szépül és épül itt.

SZENTLÁSZLÓ

